

Dorijan F. Hajdu*

Univerzitet u Beogradu
 Filološki fakultet

PROBLEM USVAJANJA I PRAKTIČNE UPOTREBE ŠVEDSKIH REČENIČNIH ADVERBIJALA *JU, NOG* I *VÄL* U L2

Originalan naučni rad
 UDC 811.113.6'243
 811.113.6'367.624

<https://doi.org/10.18485/kkonline.2017.8.8.2>

Rečenični adverbijali *ju, nog* i *väl* izuzetno su frekventni u svakodnevnom savremenom švedskom jeziku, ali ih studenti švedskog kao stranog jezika (L2), iako teorijski uglavnom upoznati sa njihovim značenjem, samostalno koriste znatno ređe. U ovom radu se predstavlja kraća analiza problematike frekventnosti ovih švedskih priloga, odnosno njihovog razumevanja, kao i posledične praktične upotrebe, kod aktivnih studenata švedskog jezika (na svim godinama dodiplomskih studija, izuzev prve) Filološkog fakulteta u Beogradu, sa ponuđenim razlozima za disproporciju u svakodnevnoj upotrebi između govornika L1 i L2, kao i mogućim daljim koracima po ovom pitanju u nastavi švedskog kao stranog jezika. Zaključci koji se u radu navode, doneseni su na osnovu empirijskog istraživanja sprovedenog na pomenutim ispitanicima.

Ključne reči: švedski jezik, skandinavistička lingvistika, frekventnost upotrebe, L2, rečenični adverbijali, *ju, nog, väl*

1. Uvod: osnovne definicije švedskih rečeničnih adverbijala i najčešći prevodni ekvivalenti na srpskom jeziku

Švedski rečenični adverbijali (*satsadverbial*) predstavljaju posebnu vrstu priloga koji „modifikuju sadržaj čitave rečenice, za razliku od priloga za vreme, mesto ili način“ (Svensk ordbok, SO), često iskazujući modalnost, stav govornika o izgovorenom ili povezujući taj sadržaj sa nečim u kontekstu. Među njima posebno mesto zauzimaju tzv. „prilozi govornog čina“ (*talaktsadverbial*), „prilozi govornikovog stava“ (*talarattitydsadverbial*) (Eriksson 1988: 75), često označavani i kao „modalni rečenični adverbijali“ (*modala satsadverbial*) (Teleman, Hellberg & Andersson 1999), ali i kao „modalne partikule“ (*modal particles*) (Aijmer 2015: 174). Mi ćemo se u nastavku uglavnom služiti terminima „rečenični adverbijal“ i „modalni adverbijal/prilog“.

* Filološki fakultet, Studentski trg 3, 11 000 Beograd, Srbija; *email*: dorijan.hajdu@fil.bg.ac.rs.

Ova podvrsta definisana je kao grupa priloga koji ne stoje u referentnoj vezi sa stvarnošću, odnosno nisu deo jezičke poruke koju govornik prenosi, već govore nešto o njegovom stavu prema izrečenom (Eriksson 1988: 75). Tema ovog rada upravo je ta grupa, tačnije, tri izuzetno česta priloga (v. dole) u savremenom švedskom jeziku – *ju, nog* i *väl* – i problematika njihovog usvajanja i razumevanja, odnosno disproporcija u njihovoj frekvenciji u praktičnoj upotrebi između izvornih govornika švedskog jezika (L1) i onih koji ga uče kao strani jezik (L2) – studenata Filološkog fakulteta u Beogradu.

Kada je u pitanju osnovno značenje ova tri adverbijala, poslužićemo se trima rečnicima Švedske akademije – *Svenska akademiens ordbok* (u nastavku skraćeno: SAOB), *Svenska akademiens ordlista* (SAOL), *Svensk ordbok* (SO), i to njihovim internet verzijama³ – kao i švedsko-srpskim rečnikom (*Svensk-serbiskt lexikon*, L) iz 2005. godine.

Ju se, tako, definiše kao prilog sa „uveravajućim, potvrđujućim ili pojačavajućim značenjem“, odnosno „koji ističe nešto jasno, opšte poznato ili poznato sagovorniku; ‘kao što znaš’, očigledno, prirodno“ (SAOB). Naravno, slične definicije javljaju se i u drugim rečnicima, pa tako u SAOL nalazimo objašnjenje da ovaj modalni prilog „upućuje na to da govornik zna da je sagovornik upoznat sa sadržajem“, dok se u SO prosto navodi da „može da se posmatra kao poznato“. U L je za ova opisna značenja ponuđen ekvivalent *pa* (*svakako*) uz objašnjenje da se radi o prilogu koji „označava nešto poznato ili samo po sebi razumljivo“. Neki od navedenih primera su (prevodi na srpski ponuđeni su samo u L, ostali su naši): „Du har ju just fyllt 50 – grattis!“ („(Pa), upravo si napunio 50 – čestitam!“) (SAOL); „Det är ju i morgon vi ska åka“ („Pa znaš da sutra putujemo“); „Det var ju roligt att höra“ („To je svakako prijatno čuti“) (L).

Nog se opisuje kao „verovatno“, „zaista, zar ne“ (SAOL), odnosno „kako bi se dalo verovati“ (SO). U L nalazimo iste ekvivalente „verovatno, po svoj prilici, sigurno“. Primeri su: „Han är nog sjuk“ („Verovatno je bolestan“) (SAOL); „Det blir nog regn i morgon“ („Sutra će, po svoj prilici, padati kiša“) (L).

Väl kao osnovnu definiciju ima „markiranje pitanja“, odnosno „markiranje lagano nonšalantnog (neodređenog) stava“ (SAOL), dok ga SO definiše kao „sudeći prema poznatim okolnostima“. U L nalazimo ekvivalente „valjda, zar ne“ i „previše“. Primeri su sledeći: „Du är väl inte ledsen?“ („Nisi valjda tužan?“); „Det kan jag väl

³ Pune verzije ova tri rečnika dostupne su na zvaničnom skupnom sajtu švedske akademije www.svenska.se.

göra" („Valjda bih mogao to da uradim“) (SAOL); „Jag får väl gå nu?“ („Sad mogu da idem, zar ne?“); „Du fattar väl att vi måste gå nu“ („Shvataš valjda da moramo da idemo?“); „Är hon inte lite väl ung?“ („Zar ona nije premlada?“) (L). Za druge moguće ekvivalente ovog priloga na srpskom, v. Babić 2012, a za one na engleskom i francuskom jeziku v. Aijmer 2015, za značenje sva tri v. Aijmer 1996, a mi ćemo se dodatnoj analizi značenja, ali i homonimima priloga *nog* i *väl* (u značenju „dovoljno“, odnosno „dobro“), koji otežavaju razumevanje kod govornika švedskog kao L2, posvetiti u nastavku teksta, prilikom predstavljanja rezultata istraživanja.

Na kraju uvoda vredi pomenuti i da u švedskom jeziku rečenični adverbijali zauzimaju mesto iza finitnog glagola u shemi za red reči u nezavisnoj rečenici, odnosno ispred njega u zavisnoj rečenici. Ovim aspektom se u ovom radu, međutim, nećemo baviti, budući da izlazi iz okvira teme koju obrađujemo (za zanimljivu analizu značenja priloga *nog* – kao i nekih drugih – u zavisnosti od položaja u nezavisnoj rečenici, v. Petersson 2008). I naposletku, možemo napomenuti i to da se uglavnom nećemo detaljnije baviti ni analizom frekventnosti i upotrebe ostalih rečeničnih adverbijala koje ćemo u nastavku navoditi, izuzev u nekoliko slučajeva relevantnih za analizu tri priloga koji su nam u fokusu.

2. Frekventnost upotrebe

Rekli smo da su *ju*, *nog* i *väl* izuzetno česti u svakodnevnom savremenom švedskom jeziku. Tu tvrdnju potkrepićemo proverom u nekoliko izvora. Prvi jeste korpus švedskog jezika Univerziteta u Geteborgu⁴ (Korp). Pogledaćemo frekventnost u tri izabrana dela ovog korpusa: švedski nalozi na *tviteru* (T), švedski blogovi iz 2011 (B) i švedski parlament (P). Korpusi su izabrani na osnovu broja reči koji sadrže – T: 400 miliona; B: 100 miliona; P: 200 miliona – kao i prema registru koji pokrivaju, od zvaničnog (P), do govornog u kratkoj (T) i neograničenoj, slobodnoj formi (B). Uz to, predstavimo i sopstvenu pretragu na švedskoj verziji *Gugla* (www.google.se), za šablonsku rečenicu „*lična zamenica + har + rečenični adverbijal*“. Glagol *att ha* (prezent: *har*, „imati“) funkcioniše kako kao glavni, tako i kao pomoćni glagol za građenje perfekta (uz supin glavnog glagola). Na taj način smo obuhvatili širi spektar upotrebe rečeničnih adverbijala, uz jedinu ogradu provere frekventnosti na nezavisne rečenice – sa položajem rečeničnog adverbijala iza finitnog glagola. Pored toga, nismo proveravali ni negaciju *inte*, koja takođe spada u

⁴ Dostupan na internet stranici www.spraakbanken.gu.se.

rečenične adverbijale, budući da je ona po prirodi najfrekventnije u upotrebi, te da se uz nju javljaju svi ostali adverbijali, jednako kao i u rečenicama koje ne sadrže negaciju. Šablonska rečenica ponavljana je za svaki proveravani prilog (njih 22) i za sve lične zamenice (7). Rezultati koje ćemo predstaviti iz ove pretrage predstavljaju zbir svih pojedinačnih rezultata za dati rečenični adverbijal. U nastavku ćemo se usredsrediti na one koji su u svim ovim izvorima najčešći u svakodnevnom govoru, kao i na položaj tri adverbijala koja su nam u fokusu na listi frekventnosti upotrebe. Potom ćemo te rezultate uporediti sa rezultatima ankete sprovedene na studentima švedskog kao L2 (v. odeljak 2.3). Osnovni cilj istraživanja, dakle, jeste provera hipoteze da postoji velika diskrepancija između praktične upotrebe ovih adverbijala kod govornika L1 i govornika L2. Dalje, pretpostavljali smo i da su studenti uglavnom upoznati sa gorenavedenim osnovnim značenjem ovih priloga, ali da ih, uprkos tome, ne koriste u svakodnevnom govoru. I na kraju, želeli smo da proverimo hipotezu da je ove adverbijale verovatno nešto lakše prevesti u kontekstu, nego samostalno – za razliku od većine drugih najčešćih švedskih modalnih priloga. Pokušaćemo da ponudimo i razloge za takvu razliku u frekventnosti, kao i moguće korake u nastavi švedskog kao L2 po pitanju uključivanja ovih rečeničnih adverbijala u svakodnevni govor studenata švedskog.

2.1 Korpus švedskog jezika

U tabeli 1 predstavljeni su rezultati pretrage u Korpu. Preglednosti radi, paralelno ćemo predstaviti rezultate za sva tri pretraživana dela korpusa (T, B i P). Lista predstavlja deset najfrekventnijih rečeničnih adverbijala⁵. Tri priloga koja istražujemo istaknuta su masnim slovima. Cifre, takođe preglednosti radi, predstavljaju rezultat u hiljadama i zaokružene su na najbliži ceo broj.

	T	B	P
1	Ju – 604	Bara – 261	Bara – 61
2	Bara – 565	Ju – 238	Väl – 54
3	Kanske – 287	Kanske – 115	Ofta – 39
4	Väl – 265	Nog – 88	Kanske – 33
5	Nog – 207	Väl – 85	Ju – 30

⁵ Značenje ostalih rečeničnih adverbijala: *bara* (samo), *kanske* (možda), *aldrig* (nikad), *alltid* (uvek), *verkligen* (stvarno), *faktiskt* (zapravo), *ofta* (često), *tyvärr* (nažalost).

6	Aldrig – 174	Verkligen – 76	Faktiskt – 25
7	Alltid – 157	Alltid – 68	Alltid – 24
8	Verkligen – 140	Aldrig – 66	Aldrig – 14
9	Faktiskt – 101	Faktiskt – 65	Verkligen – 13
10	Tyvärr – 85	Ofta – 39	Nog – 10

TABELA 1: Frekventnost rečeničnih adverbijala u Korpusu švedskog jezika predstavljeno hiljadama rezultata

Vidimo, dakle, da su *ju, nog* i *väl* među prvih pet najfrekventnijih adverbijala u dva od tri dela korpusa, pri čemu u trećem samo *nog* nije među prvih pet, već je na desetom mestu. *Ju* je, pored toga, najfrekventniji u T i na drugom mestu u B, dok se u P nalazi na petom mestu. Zaključićemo, stoga, da su ovi adverbijali svakako među najfrekventnijima u govornom jeziku, ali da se veoma često javljaju čak i u zvaničnom registru. Ovo potvrđuje i Mats Erikson, u često citiranoj studiji švedskih rečeničnih adverbijala, koji kaže da „*ju* i *väl*, koji imaju prilično neodređeno osnovno značenje, mogu imati niz pragmatičkih funkcija pa se stoga često javljaju“ (Ericsson 1998: 77). Pored ovoga, u pomenutom istraživanju nalazimo još jednu potvrdu učestalosti ovih priloga u svakodnevnom govoru (v. Ericsson 1998: 90).

2.2 Pretraga na švedskom *Guglu*

U tabeli 2 predstavljeni su rezultati najfrekventnijih rečeničnih adverbijala u pomenutoj pretrazi na švedskom *Guglu*, u hiljadama.

	www.google.se
1	Ju – 4 032
2	Alltid – 3 849
3	Aldrig – 3 800
4	Tyvärr – 3 628
5	Bara – 3 360
6	Nog – 3 123
7	Väl – 3 099
8	Verkligen – 2 991
9	Faktiskt – 2 624

10	Kanske ⁶ – 1 609 (3 301)
-----------	-------------------------------------

TABELA 2: Frekventnost na švedskom *Guglu*, predstavljena u hiljadama rezultata

Kako se moglo i očekivati, ova pretraga potvrđuje frekventnost modalnih priloga proverenu u Korpu. *Ju* se ponovo nalazi na prvom mestu, dok su *nog* i *väl* u prvih sedam rečeničnih adverbijala, gledano po frekventnosti javljanja na švedskim internet stranicama obuhvaćenim pretraživačem *Gugl*. Ono što se dodatno može naglasiti jeste činjenica da je razlika između drugog i sedmog mesta manja od dvadeset posto, te se može govoriti o gotovo identičnoj frekventnosti javljanja ovih šest priloga. Možemo, na kraju, napomenuti i zanimljivost uočenu kod priloga *tyvärr* (nažalost) u drugom licu jednine i prvom licu množine. Naime, ovaj prilog je za ove subjekte (u šablonskoj rečenici: *du har tyvärr* i *vi har tyvärr*) zabeležio dva miliona rezultata (tek nešto manje od dve trećine ukupnog broja). Moglo bi se pretpostaviti da je ovakva raspodela prouzrokovana uobičajenim švedskim kulturnim modelom ljubaznosti u direktnom obraćanju prilikom saopštavanja negativnog odgovora, npr. *Du har tyvärr inte fått bidraget* ili *Vi har tyvärr inga lediga platser kvar* („Nažalost, nisi dobio (novčanu) pomoć“; „Nažalost, nemamo više slobodnih mesta“). Ovoj temi se, međutim, ovde nećemo dalje posvećivati i ostavićemo je za neko drugo istraživanje.

2.3 Frekventnost i razumevanje kod govornika L2

Posvetićemo se sada detaljnijoj analizi rezultata ankete sprovedene na aktivnim studentima švedskog jezika Filološkog fakulteta u Beogradu, na svim godinama dodiplomskih studija izuzev prve. Ispitanika je ukupno bilo 39 (21 na drugoj, 13 na trećoj i 5 na četvrtoj godini). Rezultate ćemo predstaviti u nekoliko kategorija, nakon što se nakratko osvrnemo na sam format istraživanja. Naime, anketa je bila podeljena na tri dela i imala je ukupno pet pitanja – jedno u prvom, tri u drugom i jedno u trećem delu. U prvom delu ispitanici su zamoljeni da navedu nekoliko rečeničnih adverbijala (bez ograničenja po broju, sa vremenskim ograničenjem od pet minuta). Cilj ovog dela bila je provera hipoteze da govornici L2 tri aktuelna priloga neće spontano navesti među prvima, za šta bi se moglo pretpostaviti da će

⁶ Rečenični adverbijal *kanske* (možda) izuzetan je iz razloga što se i u nezavisnoj rečenici može naći u položaju ispred finitnog glagola. Rezultati u zagradi predstavljaju broj pogodaka sa adverbijalom i u ovoj poziciji.

odslikavati praktičnu upotrebu ovih priloga u svakodnevnom govoru (što je dodatno provereno ostalim delovima ankete). Nakon završetka prvog dela, ispitanici su zamoljeni da taj papir ostave i da se na njega više ne vraćaju – kako ne bi naknadno dopunjavali sopstvenu listu po dobijanju drugog dela ankete na kome su ovi prilozili bili izlistani. Pored tri priloga kojima se bavimo, u drugom delu ankete bila su navedena ukupno 22 priloga i ispitanici su zamoljeni da napišu njihovo značenje na srpskom jeziku. Uključivanje drugih devetnaest priloga služilo je kako skretanju pažnje sa onih koje smo imali nameru da ispitamo (kako bi odgovori bili što spontaniji i bliži realnom stanju iz perspektive svakodnevne upotrebe), tako i dobijanju rezultata koji će u nekim budućim istraživanjima moći da budu od koristi. Sa druge strane, provera poznavanja značenja bila je važna i iz perspektive odgovora u nastavku drugog dela ankete (odgovora o frekventnosti upotrebe u sopstvenom svakodnevnom govoru), kao i zbog provere prevođenja uz postojanje konteksta nasuprot pisanju značenja samih priloga. U nastavku drugog dela ispitanici su, dakle, odgovarali na još dva pitanja: (1) koje od navedenih priloga u svakodnevnom govoru koristite često, umereno, retko ili nikad, i (2) ukoliko ste za neke naveli retko ili nikad, koji su razlozi za to? Na potonje pitanje ponudili smo tri odgovora – nisam siguran u značenje; nisam siguran kada (u kojim kontekstima) se koristi; ne poznajem dati adverbijal; uz dodatak mogućnosti da se dopiše i neki drugi razlog, kao četvrta opcija. U trećem delu istraživanja ispitanici su sa švedskog na srpski jezik prevodili rečenice koje su sadržale rečenične adverbijale navedene na početku drugog dela istraživanja. Kao i kod prvog dela, ispitanici su nakon završetka drugog dela ankete zamoljeni da ta pitanja ostave i da se na njih ne vraćaju – kako bi se izbeglo eventualno kompromitovanje rezultata (iz perspektive poređenja prevoda samih priloga i prevoda priloga u rečenici). Ukupno vreme za izradu ankete bilo je trideset minuta. U nastavku ćemo predstaviti najzanimljivije rezultate vezane za tri priloga kojima se bavimo.

Na samom početku možemo napomenuti da je svega 16% ispitanika napisalo ove priloge prilikom spontanog navođenja švedskih rečeničnih adverbijala u prvom pitanju ankete, dok ih je samo osam odsto smestilo među prvih pet navedenih modalnih priloga. Već ovde možemo spekulirati o veoma ograničenoj praktičnoj upotrebi ova tri priloga od strane govornika švedskog kao L2, jer spontano navođenje primera za istu klasu reči verovatno je direktno proporcionalno upotrebi u svakodnevnom govoru. Jednostavno rečeno, ukoliko nekom govorniku određeni izraz

spontano ne pada na pamet, verovatno je i da ga ne koristi redovno. Posvetimo se, ipak, malo dubljoj analizi rezultata.

Po pitanju definicije (prevoda značenja adverbijala), studenti druge godine prevode *ju* ispravno u 24% slučajeva (kao „upravo“ i „baš“), *nog* u 33% (uglavnom kao „verovatno“), a *väl* u svega 5% slučajeva (kao „valjda“ i „zar“). Ovde svakako vredi napomenuti i jasno prisutno nerazgraničavanje značenja rečeničnog adverbijala *väl* u odnosu na homonimni prilog za način (u značenju „dobro“), što, dakle, dodatno otežava pravilnu upotrebu ovog modalnog priloga kod govornika L2, up. *Jag känner honom väl* („Poznajem ga dobro“). Ovo, iz ove perspektive pogrešno značenje, navelo je 43% ispitanika. Isto važi i za prilog *nog* koji se, u istom svojstvu homonima kao i prethodni primer, javlja u značenju „dovoljno“, što je dodatnih 14% ispitanika i navelo, up. *Du är gammal nog att veta det* („Dovoljno si star da to znaš“). U kontekstualnom prevodu, međutim, *ju* je prihvatljivo (uglavnom kao „upravo“ i „baš“) prevelo 57% ispitanika druge godine. *Nog* ova grupa ispitanika pravilno prevodi u 30% slučajeva, dakle, u praktično istom procentu kao i samostalni prilog, što je slučaj i kod adverbijala *väl*.

Kod studenata treće godine, s druge strane, *ju* je tačno definisan kod 54% ispitanika (kao „upravo“, „pa“ i „baš“), *nog* kod 31% („verovatno“), a *väl* kod 15% („valjda“) (uz iste razloge kao i gore, sa 23% prevoda *nog* prilogom „dovoljno“, i 15% *väl* kao „dobro“). Prevod u kontekstu je, redom, 62%, 23%, 15%, dakle, sa povećanjem kod *ju*, smanjenjem kod *nog* i istim procentom za *väl*.

Na četvrtoj godini imamo sledeći odnos: osnovnu definiciju *ju* ispravno je navelo 40% ispitanika, isto koliko i za *nog*, dok je *väl* na 20% (sa istim prevodnim ekvivalentima koji su već navedeni). „Dovoljno“ i „dobro“ se ovde kao (netačni) prevodi javljaju kod 60%, odnosno kod još 20% ispitanika. Po pitanju ispravnih prevoda u kontekstu rezultati se povećavaju za *ju* (60%) i *väl* (40%), dok ovde *nog* ostaje na istom procentu.

Opšti zaključak vezan za definicije priloga i njihov prevod u kontekstu jeste da su ispitanici upoznati sa značenjem, pre svega, adverbijala *ju* dok se *nog* i *väl* nalaze između 30 i 40 odsto. Ovaj procenat tačnog definisanja druga dva adverbijala, međutim, znatno je umanjen prisustvom homonima u funkciji priloga za način, koji se nedvosmisleno transferuju na funkciju priloga kao rečeničnih, modalnih adverbijala, i navode od strane onih ispitanika koji ih po ovim funkcijama nisu u potpunosti razdvojili. Prevod u kontekstu znatno je lakši za adverbijal *ju*, a donekle i za *väl*, dok se za *nog* nalazi manje ili više na istom nivou.

Po pitanju frekventnosti upotrebe ova tri adverbijala u sopstvenom svakodnevnom govoru, ispitanici ogromnom većinom beleže odgovore „retko“ ili „nikad“. Preciznije, kod studenata druge godine 76% se opredeljuje za odgovor „retko“ ili „nikad“ za prilog *ju*, sa dodatnih 5% koji su obeležili odgovor „umereno“, ali dali pogrešan prevod u sledećem delu ankete; 76% za ista dva odgovora nalazimo i kod adverbijala *nog*, sa dodatnih 10% netačnih prevoda iako je obeležen odgovor „umereno“; i naposljetku, 71% odgovora „retko“ ili „nikad“ beleži prilog *väl*, sa čak 19% pogrešnih prevoda kod ispitanika koji su obeležili da ga koriste „umereno“.

Na trećoj godini *ju* beleži 92% rezultata „retko“ ili „nikad“, dok ostala dva adverbijala ostvaruju čitavih 100% kod ova dva odgovora. Svega 8% svih ispitanika sa treće godine studija, dakle, obeležilo je da jedan od ovih priloga (*ju*) u svakodnevnom govoru koristi često.

Situacija u poslednjoj grupi ispitanika gotovo je identična, sa 92% odgovora „retko“ ili „nikad“ za sva tri priloga. Nedvosmisleno je, dakle, jasno da ispitanici ove priloge u svakodnevnom govoru koriste prilično retko, posebno ukoliko u vidu imamo njihovu frekventnost kod govornika L1. Praktična primena postojećih teorijskih znanja o značenju i upotrebi ovih priloga, stoga, predstavlja popriličnu prepreku kod studenata švedskog jezika kao L2. Razlozima za tu disproporciju u upotrebi (pored onih koje smo već naveli) bavićemo se u nastavku teksta.

2.4 Rezime rezultata istraživanja frekventnosti upotrebe u L1 i L2

Modalni rečenični adverbijali *ju*, *nog* i *väl* spadaju među najfrekventnije priloge u savremenom švedskom jeziku. Kao što smo videli pregledom korpusa švedskog jezika i pretragom na švedskom *Guglu*, ovi prilozima se uglavnom nalaze među prvih sedam priloga po frekventnosti upotrebe, dok se za *ju* može tvrditi da je samostalno jedan od najčešćih (na prvom mestu u dva, na drugom u jednom od četiri proveravana slučaja). Glavni zaključak koji se na osnovu toga može izvući jeste da ove priloge izvorni govornici švedskog jezika upotrebljavaju veoma često, izražavajući tako ubeđenost i naglašavajući sadržaj rečenice (*ju*), iskazujući nesigurnost i delimično ograđivanje od tačnosti izjave (*nog*) ili markirajući relativnu nonšalanciju u vezi sa sadržajem, odnosno nadu da će radnja u rečenici biti ostvarena (*väl*). Govornici švedskog kao L2 (studenti Filološkog fakulteta u Beogradu) ove priloge koriste znatno ređe, često ih semantički mešajući sa homonimima druge funkcije. Problem u praktičnoj upotrebi ovih priloga javlja se kod studenata svih nivoa, od druge do četvrte godine, što pokazuje da – iako se osnovno

značenje u nezanemarljivom procentu poznaje – ovi adverbijali ostaju po strani čak i pri kraju studija. Imajući u vidu njihov značaj u savremenom švedskom jeziku, kao i ogromnu frekventnost kod govornika L1, mesto koje zauzimaju u nastavi švedskog kao L2 trebalo bi da bude proporcionalno veliko.

3. Razlozi za manju frekventnost rečeničnih adverbijala *ju, nog* i *väl* u L2

Ispitanici u najvećoj meri navode nesigurnost u značenje i upotrebu u kontekstu kao razloge za nekorišćenje ovih priloga u svakodnevnom govoru. Samo studenti druge godine kao razlog navode nepoznavanje priloga, i to u nevelikom procentu, od 20% za *väl* do 27% za druga dva adverbijala. Na trećoj i četvrtoj godini nismo zabeležili nijedan odgovor „ne poznajem dati adverbijal“, što nedvosmisleno navodi na zaključak da su nesigurnost u značenje i ispravan kontekst upotrebe prvenstveni razlozi za smanjenu upotrebu ova tri priloga u svakodnevnom govoru kod govornika L2. Direktna povezanost izbora ovih priloga sa konkretnim, ali ne tako prozirnim, stavom koji govornik iznosi u vezi sa sadržajem, otežava njihovo uključivanje u svakodnevni govor kod neizvornih govornika. Drugim rečima, nije dovoljno poznavati samo osnovno značenje ovih priloga, već je nužno i iskustvo u kontekstualnoj upotrebi, kao i svest o emocijama i stavovima koje oni odslikavaju. Za razliku od nekih drugih rečeničnih adverbijala kod kojih su ovi stavovi i emocije jasni (*inte* (ne), *tyvärr* (nažalost), *kanske* (možda)...) – i sa kojima ispitanici nisu imali nikakvih problema u razumevanju, prevođenju i upotrebi – kod *ju, nog* i *väl* situacija po tom pitanju nije jednako laka za tumačenje. Prelazak ovih modalnih adverbijala u svakodnevnu praktičnu upotrebu kod govornika L2, stoga, predstavlja put od nekoliko koraka, čak i nakon ovladavanja osnovnim značenjem priloga.

Pored toga, ispitanici su u odeljku u kome su mogli napisati i druge razloge, naveli i „najverovatniji nedostatak direktnog prevoda“, prisustvo u „pasivnom rečniku“, „zaboravljanje na njih“, kao i nepostojanje „dovoljnog osećaja za jezik“ da bi se ovi adverbijali koristili. Čini nam se da ovi komentari na više nego valjan način sumiraju položaj ovih modalnih priloga u spektru izraza koji su u svakodnevnoj upotrebi kod govornika švedskog kao L2.

4. Zaključna razmatranja

Budući da postoji jasna razlika u svakodnevnoj upotrebi rečeničnih adverbijala *ju, nog* i *väl* kod govornika švedskog jezika kao L1 i onih koji ga uče kao L2, u cilju

razvoja kompetencija kod potonjih govornika i njihovom približavanju nivou izvornih govornika, potrebno je posvetiti posebnu pažnju ovim priložima u nastavi L2. Ovo se može postići nalaženjem praktičnih primera upotrebe i definisanjem prevodnih ekvivalenata u najčešćim situacijama, ali i analizom stavova i emocija koje govornici iskazuju izborom nekog od njih u datom kontekstu. Oba ova aspekta, verujemo, jednako su važna kako bi studenti švedskog kao L2 u potpunosti razumeli njihovu praktičnu upotrebu, uključujući, dakle, i gorepomenutu funkciju pragmatičnih markera i odslikavanje stavova i emocija govornika.

Literatura

- Aijmer, K. (1996.) *Swedish modal particles in a contrastive perspective*. Language Sciences 18: (1-2): 393–427.
- Aijmer, K. (2015.) *The Swedish modal particle väl in a contrastive perspective*. Nordic Journal of English Studies 14(1): 174–200.
- Babić, D. (2012.) *Rečenični modifikator VÄL u švedskom jeziku i njegovi srpski ekvivalenti*. Primenjena lingvistika, 2012, 13: 7–35.
- Eriksson, M. (1988.) *Ju, väl, då, va, alltså. En undersökning av talaktsadverbial i stockholmskt talspråk*. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet (MINS) 26. Stockholm.
- Petersson, D. (2008.) *Inte, nog, visst i mittfält och fundament*. Nordiska språk, Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet.
- Teleman, U, Hellberg S. & Andersson E. (1999.) *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Svenska Akademien/Norstedt.

Rečnici

Svenska akademiens ordbok (www.saob.se)

Svenska akademiens ordlista (www.svenska.se)

Svensk ordbok (www.svenska.se)

Svensk-serbiskt ordbok, Myndigheten för skolutveckling, Stockholm, 2005.

Korpus švedskog jezika

www.spraakbanken.gu.se

Dorijan F. Hajdu
University of Belgrade
Faculty of Philology

Summary

PROBLEMATICS OF ACQUISITION AND PRACTICAL USE OF SWEDISH SENTENCE ADVERBIALS *JU*, *NOG* AND *VÄL* IN L2

Swedish modal adverbs *ju*, *nog* and *väl* are amongst the most frequent sentence adverbs in everyday modern Swedish language. Simple cross-check in the Swedish Language Bank (the corpus collections of Swedish language) and three specified parts of the database, as well as the search on the Swedish *Google* page for a pattern-sentence including various sentence adverbs, confirm that they are in the top five most frequent Swedish sentence adverbs, with *ju* being in the top three. Our empirical study in form of a survey, however, has shown that the L2 speakers – students at the Faculty of philology in Belgrade – do not use them nearly as often in everyday conversations. This study therefore aims to point out the difference in practical use of these three adverbs between native, L1, and non-native, L2, speakers. Considering the importance (and the frequency) of these three modal adverbs in everyday Swedish – including the functions of pragmatic markers and attitude marking – at least nearly proportional use and proper understanding of them by the L2 speakers is of great importance in developing competences and acquiring higher level knowledge in the second language studies of the Swedish language. We also try to establish the reasons for said discrepancy in everyday use between L1 and L2 speakers and propose some possible future steps in Swedish L2-studies.

Keywords: Swedish language, Scandinavian Linguistics, Frequency of Use, L2, Sentence Adverbials, *ju*, *nog*, *väl*.